

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL A. K. IR NORDEA BANK AB GINČO NAGRINĖJIMO**

2016 m. rugpjūčio 24 d. Nr. 242-350
Vilnius

Lietuvos bankas gavo advokatų E. B. ir M. N. (toliau – pareiškėjos atstovai), atstovaujančių A. K. (toliau – pareiškėja), prašymą nagrinėti vartojimo ginčą, kilusį tarp jos ir *Nordea Bank AB*, veikiančio per Lietuvoje įsteigtą filialą, (toliau – bankas) dėl banko veiksmų, kuriais galėjo būti pažeistos pareiškėjos teisės.

N u s t a t y t a:

Pareiškėjos atstovai prašyme nagrinėti vartojimo ginčą nurodė, kad bankas 2008 m., suteikdamas būsto paskolą Šveicarijos frankais (toliau – CHF) ir pristatydamas paskolą CHF kaip saugesnę alternatyvą, palyginti su būsto paskolomis, paimtomis litais arba eurai, pareiškėją suklaidino, t. y. neišaiškino CHF kurso pasikeitimo rizikos ir informaciją apie CHF kurso svyravimą pateikė tokiu būdu ir už tokį laikotarpį, kad sukeltų įspūdį, jog CHF kursas yra labai stabilus ir svyruoja minimaliai. Pareiškėjos advokatų teigimu, banko pateikiama informacija tiek savo turiniu, tiek pateikimo būdu buvo klaidinanti ir ja buvo siekiama sukelti įspūdį, neatitinkantį tikrovės.

Pareiškėjos atstovai teigia, kad bankas, suklaidindamas pareiškėją, naudojosi tuo metu buvusia informacine aplinka: 2007–2008 m. Lietuvoje prasidėjo plačios viešos diskusijos apie tai, kad bus devaluotas litas (atšauktas fiksuotasis lito ir euro kursas). Pareiškėjos atstovai taip pat nurodo, kad bankas, siūlydamas pareiškėjai būsto paskolą CHF, pasirinko klaidinančią informacijos apie siūlomą finansinę paslaugą pateikimo būdą: grafiką, vaizduojantį CHF ir lito (toliau – LTL) kurso pokyčius, pavaizdavo taip, kad CHF ir LTL kursų svyravimai atrodytų kuo mažesni; pasirinko klaidinančią (stabilų) kurso laikotarpį, kurio trukmė bent keturis kartus trumpesnė nei įprastas paskolos terminas; nesupažindino pareiškėjos su CHF kurso kitimo rizika, nors paskolų CHF rizika yra žymiai aukštesnio lygio. Pareiškėjo atstovų teigimu, bankas galėjo ir privalėjo išanalizuoti pasaulinę praktiką, kokia gali kilti rizika, susijusi su paskolomis užsienio valiutomis ir būtent savo klientams siūlomomis CHF.

Pareiškėjos atstovai nurodė, kad bankas teikė melagingą informaciją ne tik viešai žiniasklaidos atstovams, bet ir klientams asmeniškai. Prašyme nagrinėti vartojimo ginčą atkreipiamas dėmesys į tai, kad sprendimą dėl paskolos CHF pareiškėja priėmė kaip neprofesionali vartotoja, remdamasi banko teikiama informacija ir klaidinančiomis žiniomis.

Pareiškėjos atstovai teigia, kad bankas pirmiau minėtais veiksmais pažeidė Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 56 straipsnio 2 dalį, Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalį bei 5 ir 6 straipsnius, taip pat Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus. Pareiškėjos atstovų nuomone, dėl banko veiksmų, pažeidžiančių pirmiau minėtų teisės aktų nuostatas, pareiškėja priėmė banko pasiūlymą sudaryti susitarimą dėl paskolos CHF. Pareiškėjos atstovai atkreipia dėmesį į tai, kad pastarasis pareiškėjos sprendimas buvo pagrįstas ne teisinga ir išsamia informacija, o banko pateiktomis klaidinančiomis žiniomis.

Pareiškėjos atstovai prašo įvertinti, ar banko veiksmuose nėra vartotojų klaidinimo požymių, ir įpareigoti banką perskaičiuoti eurus mokėjimo dienos kursu paskolą pagal pradinį CHF ir euro kursą nuo paskolos CHF pareiškėjai suteikimo dienos, įskaitant sumokėtas įmokas paskolai ir palūkanoms padengti.

Advokatė Joana Baublytė, atstovaujanti bankui, (toliau – banko atstovė) atsiliepime į pareiškėjos atstovų prašymą Lietuvos bankui nurodė, kad bankas nėra atsakingas už viešai skleistą informaciją apie galimą lito devalvavimą ir šia aplinkybe nesinaudojo siūlydamas pareiškėjai būsto paskolą CHF. Banko atstovės teigimu, bankas reklaminėje medžiagoje pateikė teisingą ir neklaidinančią informaciją. Taip pat, nenukrypdamas nei nuo Lietuvos, nei nuo pasauliniu mastu įprastos praktikos, reklaminiam lankstinuke pateikė įprastą penkerių metų CHF ir LTL kurso kitimo grafiką. Banko atstovė nurodė, kad bankas tinkamai supažindino pareiškėją su CHF kurso kitimo rizika, nes pateikė informaciją apie galimą valiutų kurso svyravimą ateityje, be to, banko vieša komunikacija apie būsto paskolas CHF buvo taip pat teisinga. Banko atstovė taip pat pateikė duomenis, kad banko darbuotojai buvo tinkamai parengti dirbti su klientais, sudariusiais arba siekusiais sudaryti būsto kreditavimo sutartis CHF (pateikta prezentacinė darbuotojų mokymų medžiaga ir darbuotojų, konsultavusių klientus, siekiančius gauti būsto paskolą CHF, paaiškinimai). Banko atstovė, atsižvelgdama į pirmiau išdėstytus argumentus, prašo atmesti pareiškėjos atstovų reikalavimą kaip nepagrįstą.

Lietuvos bankas, įvertinęs pareiškėjos atstovų prašyme nurodytas aplinkybes ir reikalavimą, atsižvelgdama į tai, kad tai, kaip laikomasi Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo nuostatų, vadovaudamasi Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo 9 straipsnio 1 dalimi, kontroliuoja Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, o Reklamos įstatyme nustatytų reikalavimų įgyvendinimo priežiūrą, vadovaudamasi Reklamos įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 2 punktu pagal kompetenciją atlieka Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, pareiškėjos atstovų prašymo dalį dėl banko galbūt nesąžiningos komercinės veiklos ir klaidinančios reklamos perdavė pagal kompetenciją nagrinėti Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai ir Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai ir pradėjo ginčo nagrinėjimo procedūrą pagal Lietuvos bankui teisės aktais (Lietuvos banko įstatymo 8 str. 2 d. 3 p.) nustatytą kompetenciją.

K o n s t a t u o j a m a:

Vadovaujantis Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių, patvirtintų Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23, 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Vartotojas ir finansų rinkos dalyvis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Kaip matyti iš Lietuvos bankui pateiktos medžiagos, nagrinėjamu atveju ginčas tarp šalių yra kilęs dėl banko pareigos suteikti klientui išsamią informaciją, turėjusią įtakos pareiškėjos apsisprendimui paimti būsto paskolą (CHF), tinkamo įvykdymo. Atsižvelgiant į pareiškėjos atstovų prašyme ir kartu su juo pateiktuose dokumentuose nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad, pareiškėjos atstovų vertinimu, bankas netinkamai įvykdė pirmiau minėtą pareigą: pateikdamas klaidinančią informaciją apie siūlomą finansinę paslaugą suklaidino pareiškėją ir ši atsidūrė nepalankioje padėtyje. Banko atstovės nuomone, bankas tiek reklaminėje medžiagoje, tiek pareiškėjai asmeniškai prieš sudarant būsto kreditavimo sutarties pakeitimą (t. y. prieš suteikiant paskolą CHF) pateikė teisingą ir neklaidinančią informaciją, todėl neturi teisinio pagrindo tenkinti pareiškėjo reikalavimo. Vadinasi, pareiškėjos atstovai, grįsdami reikalavimą, o bankas, grįsdamas savo atsisakymą tenkinti reikalavimą, skirtingai aiškina banko pareigos suteikti klientui išsamią informaciją apie CHF kurso pasikeitimo riziką turinį.

Būsto paskolų teikimo veikla Lietuvoje nėra reglamentuojama specialiuoju įstatymu, todėl šiai veiklai taikomi bendrieji teisės aktuose nustatyti reikalavimai. Siekiant tinkamai įvertinti šalių argumentus, pirmiausia reikia išanalizuoti bankų klientų interesų apsaugą prieš sudarant sutartį dėl finansinių paslaugų teikimo reglamentuojančias teisės aktų nuostatas. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.163 straipsnio 4 dalis įtvirtina bendrojo pobūdžio sutarties šalių pareigą atskleisti viena kitai joms žinomą informaciją, turinčią esminę reikšmę sutarčiai sudaryti. Civilinio kodekso 6.38 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad jei vienai iš šalių prievolės vykdymas kartu yra ir profesinė veikla, ši šalis turi vykdyti prievolę, *inter alia*, pagal tai profesinei veiklai taikomus reikalavimus.

Bankų įstatymo 56 straipsnio 2 dalyje¹ nustatyta, kad prieš sudarydamas sutartį dėl finansinių paslaugų teikimo, bankas privalo suteikti klientui išsamią informaciją apie finansinių paslaugų teikimo sąlygas, paslaugų kainą, paslaugų teikimo terminus, galimas pasekmes bei kitokią informaciją, turinčią įtakos kliento apsisprendimui sudaryti sutartį.

Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjo ir banko sudaryta būsto kreditavimo sutartis yra vartojimo sutartis, nagrinėjamu atveju taikytina ir Civilinio kodekso 6.228⁶ straipsnio 1 dalis, kurioje nurodyta, kad prieš sudarydamas vartojimo sutartį verslininkas privalo aiškiai ir suprantamai suteikti vartotojui būtiną, teisingą, išsamią ir neklaidinančią informaciją. Be to, Civilinio kodekso 6.719 straipsnio, reglamentuojančio paslaugų teikėjo pareigas informacijos pateikimo prasme, 1 dalyje nurodyta, kad paslaugų teikėjas turi pareigą prieš sudarant sutartį suteikti klientui išsamią informaciją, susijusią su teikiamų paslaugų prigimtimi, jų teikimo sąlygomis, paslaugų kaina, paslaugų teikimo terminais, galimomis pasekmėmis, bei kitokią informaciją, turinčią įtakos kliento apsisprendimui.

Teismų praktikoje pažymima, kad informavimo pareiga tampa ypač svarbi vartojimo teisiniuose santykiuose, nes ji glaudžiai susijusi su vartotojo teise būti apgintam nuo nesąžiningų sutarčių sąlygų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-381/2013). Todėl, sprendžiant, ar pareiškėja šiuo nagrinėjamu atveju buvo banko suklaidinta, svarbu įvertinti, ar bankas pareiškėjai suteikė visą esminę informaciją, būtiną kreditavimo sutarčiai sudaryti ir ją pakeisti, taip pat ar banko suteikta informacija buvo pakankamai aiški ir nedviprasmiška ir ar ja remdamasis asmuo, kuris nėra profesionalus vartotojas, galėjo priimti sprendimą paimti paskolą CHF, suvokdamas galimų padarinių riziką.

Paminėtų aplinkybių ir teisės aktų nuostatų kontekste papildomai pažymėtina tai, kad, banko atstovės teigimu, aplinkybę, kad pareiškėjai nebuvo suteikta informacija, susijusi su CHF valiutos kurso rizika, nurodo pati pareiškėja, todėl būtent ji ir turi įrodyti, kad bankas jai neatskleidė šios informacijos, tačiau, kaip nurodyta pirmiau minėtose teisės aktų nuostatose, būtent bankui, kaip profesionaliam verslininkui ir finansinių paslaugų teikėjui, tenka pareigą įrodyti, kad teisės aktuose jam įtvirtintą pareigą jis įvykdė tinkamai (Civilinio kodekso 6.228⁶ straipsnio 4 dalis).

1. Dėl tinkamo pareigos informuoti įvykdymo

Pareiškėjos atstovai nurodė, kad bankas, pristatydamas galimybę gauti paskolą CHF, reklaminiame lankstinuke informaciją apie CHF kurso svyravimą pateikė tokiu būdu ir už tokį laikotarpį, kad sukeltų pareiškėjai įspūdį, neva, CHF kursas yra labai stabilus ir svyruoja minimaliai, taip pat neišaiškino valiutos kurso pasikeitimo rizikos.

Vadovaujantis Bankų įstatymo 56 straipsnio 2 dalimi svarbu įvertinti, ar banko pareiškėjai pateikta informacija buvo pakankamai aiški ir nedviprasmiška ir ar ja remdamasi pareiškėja, kaip

¹ Ši Bankų įstatymo 56 straipsnio 2 dalies redakcija aktuali nuo 2004 m. gegužės 1 d., t. y. liko nepakitusi nuo Bankų įstatymo įsigaliojimo dienos.

virtotoja, galėjo priimti sprendimą imti paskolą CHF, suvokdama tokio savo sprendimo galimų padarinių riziką.

Būsto paskola yra ilgalaikis įsipareigojimas, norint tinkamai pasinaudoti šia paslauga reikia gerai išmanyti ekonomiką ir finansinius procesus, todėl vidutiniam virtotojui, kuris tokios srities žinių ir reikiamų analitinių gebėjimų neturi, su šia paslauga susijusi informacija, įskaitant visas virtotojui kylančias skolinimosi rizikas, turi būti atskleista teisingai, pakankamai išsamiai ir suprantamai. Pažymėtina, kad bankas (pagal kreditavimo sutarties pakeitimus) pareiškėjai suteikė paskolą kita, nei pareiškėjos gaunamos pajamos, valiuta, dėl to šiai paskolai buvo būdinga didesnė rizika. Atsižvelgiant į tai, toliau sprendime bus vertinama, ar bankas paaiškino pareiškėjai šiai paskolai būdingą valiutos riziką ir jos pasekmes paskolos grąžinimui.

1.1. Dėl Sutarties specialiosios dalies sąlygos

Pareiškėja su banku 2008 m. birželio 13 d. sudarė būsto kreditavimo sutartį Nr. (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Sutartis), kuria šalys susitarė, kad Sutartyje numatytais sąlygomis bankas suteiks pareiškėjai 82,517 CHF kreditą, skirtą būsto paskolai iš AB „Hansabank“ (dabar „Swedbank“, AB) refinansuoti ir buto apdailos darbams užbaigti. Sutartyje nurodyta bazinė palūkanų norma – 6 mėn. LIBOR CHF, paskutinė kredito grąžinimo diena – 2033 m. gegužės 15 d.

Svarbu pažymėti, kad Sutarties specialiosios dalies 5 punkte atskirai išskirta ir pareiškėjos pasirašyta sąlyga, kurioje nurodyta: „Aš, A. J.², i/k (*duomenys neskelbtini*), patvirtinu, kad visi Sutarties punktai su manimi buvo aptarti individualiai, su visomis Sutarties sąlygomis susipažinau iki Sutarties sudarymo, visos Sutarties sąlygos man yra suprantamos ir aiškios, su jomis sutinku, taip pat patvirtinu, kad ši Sutartis sudaroma šeimos poreikiams tenkinti ir neprieštarauja šeimos interesams (jei Kredito gavėjas turi šeimą) ir man buvo įteiktas vienas šios Sutarties egzempliorius. Šiuo taip pat patvirtinu, kad buvau informuotas (-a) apie galimą riziką dėl valiutos kursų svyravimų, suprantu, kad už šią riziką Bankas nėra atsakingas ir ateity nereikšiu dėl to jokių pretenzijų Bankui.“

Kaip jau buvo minėta pirmiau, ginčo šalių sudaryta Sutartis yra vartojimo sutartis. Vienas iš vartojimo sutarties sąlygų atitikties bendriesiems sąžiningumo, kaip pamatinio teisės principo ir civilinių teisinių santykių dalyvių elgesio standarto, kriterijams aspektų yra vertinimas, ar jos yra skaidrios, t. y. ar sutarties sąlygos yra aiškios ir suprantamos virtotojui ir ar verslininkas pateikė virtotojui visą sutarčiai sudaryti reikšmingą informaciją. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje³ yra nurodęs, kad neskaidrios sutarties sąlygos negali būti laikomos sąžiningomis, nes virtotojas, kuris nesupranta sutarties sąlygų ar neturi visos apsispręsti reikšmingos informacijos, negali priimti tinkamo sprendimo. Minėtas skaidrumo reikalavimas yra įtvirtintas Civilinio kodekso 6.188 straipsnio 6 dalyje, nustatant, kad bet kuri vartojimo sutarties rašytinė sąlyga turi būti išreikšta aiškiai ir suprantamai. Aiškumo reikalavimas reiškia, kad sutarčių sąlygos turi būti parengtos suprantamai, nedviprasmiškai, aiškiai ir tiksliai. Suprantamumo reikalavimas savo ruožtu reiškia tai, kad sutarčių sąlygos turi būti tokios, kad virtotojas gebėtų suprasti jų tikrąją prasmę. Atsižvelgiant į tai, verslininkui, vienašališkai ir be derybų su virtotoju rengiančiam tam tikros vartojimo sutarties nuostatas, yra keliami pareiga užtikrinti vartojimo sutarties sąlygų teisinį apibrėžtumą ir jų suderinamumą, jo pateiktos sąvokos turi būti kiek įmanoma aiškiau atskleistos, konkretizuotos.

Sutarties sąlygų aiškumas ir suprantamumas turi būti vertinamas pagal konkrečias bylos aplinkybes, apibūdinančias virtotojo gebėjimus suprasti tikrąją sutarties sąlygų turinį, ir atsižvelgiant į vidutiniškai gerai informuoto, protingai atidaus ir apdairaus virtotojo suvokimo

² Sutarties sudarymo metu pareiškėjos pavardė buvo J.

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. apžvalga „Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga“.

standartą. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, vertinant sutarties sąlygų atitiktį skaidrumo principo reikalavimams, konstatuota, kad ar sutarties sąlygos turinys ir formuluotė išdėstyti aiškiai, turi būti sprendžiama pagal tai, ar esminės nuostatos išdėstytos suprantamai normalių gebėjimų asmeniui, ar daug nuostatų apima sąlyga, ar kiekviena iš jų detalčiai aptarta⁴.

Atsižvelgiant į nurodytą teismų praktiką ir pirmiau minėtos Sutarties sąlygos formuluotę (sąlyga yra aiški, skaidri, nedviprasmiška, lengvai suprantama vidutinių gebėjimų asmeniui), pateikimo būdą (sąlyga nurodyta ne bendrame Sutarties tekste, o specialiojoje dalyje, kurioje yra šalių individualiai suderintos sąlygos) ir supažindinimo su ja būdą (sąlyga atskirai išskirta nuo kitų specialiosios dalies sąlygų, ji įtvirtinta dalyje, kurioje dedami šalių parašai, be to, šiai sąlygai įsigaliooti buvo būtinas atskiras pareiškėjos valios išreiškimas, patvirtinamas parašu), darytina išvada, kad tokia Sutarties sąlyga yra pakankamas įrodymas, patvirtinantis, kad pareiškėja su CHF kurso svyravimo rizika buvo tinkamai supažindinta dar iki Sutarties pasirašymo.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad pareiškėja pasirašydama Sutarties specialiosios dalies 5 punkte išreiškė valią ir patvirtino, kad bankas tinkamai vykdė jam Bankų įstatymo 56 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą pareigą suteikti išsamią informaciją apie, nagrinėjamo ginčo atveju, CHF valiutos riziką, ši rizika pareiškėjos ir banko buvo aptarta ir pareiškėja suprato, kad jai tenka nuostoliai dėl galimų valiutos kursų svyravimų.

1.2. Dėl banko reklaminio lankstinuko

Lietuvos bankas, atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjos atstovai banko veiksmų pareiškėjos atžvilgiu nepagrįstumą grindžia paaiškinimu, kad banko pateiktame reklaminiame lankstinuke nurodyta informacija suklaidino pareiškėją, papildomai kreipėsi į pareiškėjos atstovus, prašydamas pateikti reklaminio lankstinuko, suklaidinusio pareiškėją, originalą.

Pareiškėjos atstovai informavo Lietuvos banką, kad reklaminiai lankstinukai buvo rodomi visiems banko klientams, besidomintiems būsto paskolomis CHF, įskaitant ir pareiškėją. Pareiškėjos atstovai pažymėjo, kad lankstinukai buvo viešai išdėlioti laikikliuose, esančiuose banko klientų aptarnavimo vietose. Atsižvelgdami į tai, kad sudarius būsto kreditavimo sutartį reklaminiai lankstinukai tapo neaktualūs ir nebebuvo poreikio jų saugoti, pareiškėjos atstovai informavo, kad pateikti pareiškėjos turėto ir ją suklaidinusio lankstinuko negali.

Vis dėlto atsižvelgiant į tai, kad bankas neginčija aplinkybės, jog informaciją apie suteikiamas paskolas CHF teikė būtent pareiškėjos atstovų nurodomu būdu (pateikiant grafiką ir kitą informaciją reklaminiame lankstinuke), darytina išvada, kad pareiškėja galėjo matyti (pvz., internete, banko padalinyje arba asmeniškai) ir žinoti reklaminiame banko lankstinuke pateiktą informaciją.

Reklaminiame lankstinuke, kuris banko buvo platinamas 2008 m., be kitos informacijos, pateiktas CHF ir LTL kurso kitimo 2003–2008 m. grafikas. Grafiko X ašyje pateiktas laikotarpis, kurio metu buvo fiksuojamas abiejų valiutų santykis, o Y ašyje žymimos CHF ir LTL santykio reikšmės nuo 0 iki 4 litų už vieną CHF vienetą.

Lietuvos bankas, įvertinęs banko reklaminiame lankstinuke pateiktą CHF ir LTL kurso kitimo grafiką ir atsižvelgdamas į tai, kad 2003–2008 m. CHF vertės svyravimų LTL atžvilgiu amplitudė buvo 15,7 procento (nuo 2,0557 LTL iki 2,38 LTL už vieną CHF), taip pat į didelę duomenų apimtį (kurso pokytis buvo fiksuojamas apie 2 190 kalendorinių dienų), mano, kad banko pasirinktas grafiko Y ašies mastelis (nurodytos vertės nuo 0 iki 4 LTL) galėjo būti kiek per stambus tam, kad CHF ir LTL kurso verčių kitimo nuo 2,0557 iki 2,38 svyravimai vidutiniam vartotojui būtų visiškai aiškiai matomi, tad banko reklaminiame lankstinuke pateiktas CHF ir LTL kurso kitimo grafikas negali būti laikomas maksimaliai informatyviu.

⁴ Ten pat.

Pažymėtina, kad, siekiant gauti tikslesnę informaciją apie tam tikro ekonominio veiksnio dinamiką praeityje, tikslinga panagrinėti, kaip pasirinktas ekonominis rodiklis kito ilguoju, t. y. daugiau kaip 10 metų, laikotarpiu. Remiantis Lietuvos banko tinklalapyje skelbiama informacija, CHF ir LTL santykio svyravimai 1998–2003 m. buvo ganėtinai žymūs (svyravimų amplitudė sudarė 40 proc.). Pasirinkus ilgesnį laikotarpį (pvz., 1998–2008 m.), matyti, kad abiejų valiutų santykio svyravimai buvo dar didesni (svyravimų amplitudė buvo 49 proc.), tačiau kartu buvo matoma CHF vertės LTL atžvilgiu mažėjimo tendencija.

Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad sumažėjusius CHF ir LTL kurso svyravimus 2003–2008 m. lėmė tai, kad nuo 2002 m. vasario 2 d. litas fiksuotu santykiu (3,4528 lito už vieną eurą) susietas su euru. Atsižvelgiant į tai, kad LTL bazine valiuta tapo santykinai stabilesnė valiuta, palyginti su prieš tai buvusiu Jungtinių Amerikos Valstijų doleriu, CHF ir LTL kurso pokyčiai 1998–2003 m., 2003–2008 m. ir 1998–2008 m. yra tarpusavyje nelygintini.

Įvertinus aplinkybę, kad litą fiksuotu santykiu susiejus su euru, CHF ir LTL kurso pokyčius pradėjo lemti euro vertės svyravimai, Lietuvos banko nuomone, banko reklaminiame lankstinuke įmanomas nurodyti maksimaliai ilgas CHF ir LTL kurso kitimo laikotarpis galėjo būti pradedamas skaičiuoti nuo pirmiau minėtos datos, t. y. nuo 2002 m. vasario 2 d. Remiantis Europos Centrinio Banko interneto tinklalapio duomenimis⁵, CHF ir EUR kurso svyravimų amplitudė nuo 2002 m. vasario 2 d. iki 2008 m. gruodžio 31 d. sudarė 16,38 procento ir buvo artima tuo pačiu laikotarpiu fiksuotiems CHF ir LTL kurso svyravimams (16,04 proc.).

Kita vertus, nagrinėjamu atveju svarbu įvertinti, ar banko pareiškėjai pateikta informacija, nors ir ne maksimaliai informatyvi, buvo pakankamai aiški ir nedviprasmiška ir ar ja remdamasi pareiškėja, kaip vartotoja, galėjo priimti sprendimą imti paskolą CHF, suvokdama tokio savo sprendimo galimų padarinių riziką.

Vertinant banko pareigos atskleisti pareiškėjai visą reikšmingą informaciją apie siūlomą finansinę paslaugą tinkamumą, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad analizuotame banko reklaminiame lankstinuke pavaizduotas ir pareiškėjos atstovų ginčijamas CHF ir LTL kurso kitimo 2003–2008 m. grafikas, nors ir nebuvo maksimaliai informatyvus (t. y. pateiktas ne už maksimaliai galimą ilgiausią pateikti šešerių metų laikotarpį), o grafiko mastelis vidutiniam vartotojui galėjo būti kiek per stambus tam, kad leistų visiškai aiškiai matyti CHF ir LTL kurso verčių kitimo nuo 2,0557 iki 2,38 svyravimus, tačiau šiame grafike atspindėta faktiškai teisinga informacija. Minėtos aplinkybės neginčija ir pareiškėjos atstovai, patvirtindami tai Lietuvos bankui pateiktame prašyme nagrinėti vartojimo ginčą.

Nors pareiškėjos atstovai nurodo, kad bankas pasirinko klaidinančią CHF ir LTL kurso kitimo laikotarpį, pasižymintį mažiausiu svyravimu, taip pat per trumpą, atsižvelgiant į tai, kad paskola vidutiniškai imama 20 metų, tačiau, kaip jau buvo minėta pirmiau, litas fiksuotu santykiu su euru buvo susietas 2002 m. vasario 2 d., vadinasi, maksimaliai ilgas CHF ir LTL kurso kitimo laikotarpis galėjo būti pradedamas skaičiuoti nuo 2002 m. vasario 2 d. Be to, vadovaujantis Lietuvos banko interneto svetainėje skelbiamais duomenimis⁶, CHF ir LTL valiutų kurso santykis 2002 m. sausio 31 d. buvo 2,3534, o 2003 m. sausio 31 d. – 2,3496. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad net jei CHF ir LTL kurso kitimo grafikas banko reklaminiame lankstinuke būtų pateiktas nuo 2002 m. (t. y. nuo maksimaliai ilgo palyginamojo laikotarpio pradžios), tokiam grafike pateikiama informacija iš esmės nebūtų pasikeitusi ir būtų pavaizduota iš esmės ta pati CHF ir LTL kurso kitimo kreivė. Be to, atsižvelgus į įprastą tiek Lietuvos, tiek užsienio finansų įstaigų ir kitų įmonių euro ir CHF kurso kitimo grafikų skelbimo praktiką⁷, manytina, kad banko

⁵ <http://www.lb.lt/exchange/history.asp?Lang=L&Cid=CHF&Y=2014&M=12&D=31&id=4985&ord=1&dir=ASC>

⁶ http://www.lb.lt/lt/stat/exchange_last_day.html

⁷ Europos Centrinis Bankas įprastai sudarinėja 1, 2, 5 arba 10 metų euro ir CHF kurso kitimo grafikus <http://www.ecb.europa.eu/stats/exchange/eurofxref/html/eurofxref-graph-CHF.en.html>; verslo ir finansinių naujienų agentūra sudarinėja 1 ir 5 metų euro ir CHF kurso kitimo grafikus <http://www.bloomberg.com/quote/EURCHF:CUR>; Šveicarijos centrinis bankas skelbia tik pastarųjų 1 metų euro ir CHF kurso kitimo grafiką

reklaminiame lankstinuke pavaizduotas ilgesnio nei 5 metų laikotarpio valiutų kurso kitimo grafikas negali būt vertinamas kaip neįprasta praktika. Įvertinus pirmiau minėtas aplinkybes, teigtina, kad nėra pagrindo konstatuoti pareiškėjos atstovų kreipimesi nurodytos aplinkybės, kad CHF ir LTL kurso kitimo grafikas banko reklaminiame lankstinuke buvo pavaizduotas netipiškai, tendencingai ir todėl suklaidino pareiškėją.

Vertinant pareiškėjos atstovų teiginį, kad bankas, būdamas profesionalas, žinojo informaciją apie istorinius CHF kurso svyravimus, tačiau nuslėpė ją nuo pareiškėjos, kad sudarytų įspūdį, jog CHF kursas yra stabilus, papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad, nepaisant pasirinktos valiutos vertės stebėjimo laikotarpio, praeities valiutos kurso pokyčiai negarantuoja ateities tendencijų. Būsimi konkrečios valiutos vertės pokyčiai priklauso nuo daugelio vidinių (šalies ekonomikos vystymosi, šalies mokėjimų balanso būklės ir kt.) bei išorinių (politinės situacijos regione, regiono ekonomikos vystymosi ir pan.) veiksnių, kurie konkrečiu atveju taip pat turi būti įvertinti.

Bankas šią informaciją tinkamai atskleidė tame pačiame banko reklaminiame lankstinuke, kuris buvo platinamas 2008 m. ir kurį pareiškėja, kaip teigia pareiškėjos atstovai, turėjo, matė ir vadovavosi jame pateikta informacija sudarydama su banku būsto kreditavimo sutartį CHF. Prie pateikto pirmiau analizuoto CHF ir LTL kurso kitimo grafiko buvo nurodyta, kad „*Kiekvienas klientas, imantis kreditą kita, nei jo gaunamos pajamos, valiuta, turėtų atsižvelgti į valiutos kurso svyravimus. Nors Šveicarijos franko ir lito kursas pastaruosius 5 metus išliko stabilus, klientai, ketinantys imti kreditą Šveicarijos frankais, turėtų įvertinti savo galimybes gražinti kreditą ir tuo atveju, jei šis kursas pasikeistų, dėl to atitinkamai užtelėtų mėnesinę kredito įmoka.*“

Kartu su pirmiau minėtomis aplinkybėmis reikėtų įvertinti ir tai, kad CHF ir LTL santykis buvo skelbiamas viešai įvairiais laikotarpiais, todėl pareiškėja turėjo visas galimybes sekti viešai skelbiamą CHF kursą, taigi sudarant Sutartį tiek esamas, tiek buvusių laikotarpių CHF kursas pareiškėjai turėjo būti žinomas.

Įvertinus nurodytus argumentus darytina išvada, kad bankas reklaminiame lankstinuke pateikė teisingą ir tikslią informaciją apie CHF kurso svyravimus ir įspėjo apie riziką dėl galimo valiutos kurso svyravimo, todėl informacija banko reklaminiame lankstinuke negali būti laikoma neteisinga ir (ar) klaidinančia.

1.3. Dėl konsultavimo

Pažymėtina, kad Bankų įstatyme nėra konkrečiai nustatyta, kada ir koku būdu iki sudarant finansinės paslaugos sutartį, pvz., finansinės paslaugos reklamoje, tam tikroje nustatytoje ikisutartinėje informacijoje ar pan., arba kokia forma, t. y. tekstine, vaizdine arba garsine, Bankų įstatymo 56 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija klientui turėtų būti teikiama, todėl Lietuvos bankas papildomai kreipėsi į banko atstovę, prašydamas pateikti įrodymus, pagrindžiančius, kad banko klientas buvo tinkamai supažindintas su CHF valiutos kurso rizika.

Banko atstovė pateikė Lietuvos bankui papildomus paaiškinimus ir patvirtino, kad banko darbuotojai buvo tinkamai parengti dirbti su klientais, kurie sudarė ar siekė sudaryti būsto kreditavimo sutartis CHF. Banko atstovės teigimu, iki būsto kreditavimo sutarčių CHF sudarymo pradžios banko darbuotojams buvo pateikta prezentacinė mokymų medžiaga, kurioje, be kita ko, buvo pateikta informacija apie valiutų, įskaitant CHF, kursų riziką, o vėliau minėtos medžiagos pagrindu būdavo rengiami banko darbuotojų mokymai.

Iš Lietuvos bankui papildomai pateiktų dokumentų matyti, kad mokymų medžiagoje „Ką patarti klientui, imančiam paskolą?“, be kita ko, apie tai, kokia valiuta rinktis paskolą, nurodyta, kad „*dažniausiai klientui patariama paskolą imti ta pačia valiuta kaip ir jo gaunamos pajamos,*

kadangi paskola kita valiuta tiesiogiai susijusi su valiutos rizika. Valiutos rizika atsiranda dėl galimų valiutos kurso svyravimų, dėl kurių ateityje paskolos suma gali padidėti arba sumažėti. Taigi klientai, ketinantys imti kreditą kita valiuta nei jų gaunamos pajamos, turėtų įvertinti savo galimybes gražinti kreditą ir tuo atveju, jei valiutos kursas pasikeistų, kas atitinkamai galėtų padidinti mėnesinę kredito įmoką. Taip pat atsiranda valiutos konvertavimo kaštai.“

Banko atstovė Lietuvos bankui taip pat pateikė papildomus įrodymus, patvirtinančius, kad banko darbuotojai buvo supažindinti su pirmiau minėta mokymų medžiaga, t. y. banko darbuotojų rašytinius paaiškinimus. Banko darbuotojas L. Š. paaiškino, kad „visais atvejais klientams sakiau, kad valiutos keitimo kursas gali pasikeisti ir neturint nuolatinių pajamų kredito valiuta vėliau įsigyti kredito valiutos gali būti nepalyginamai brangiau. Su klientais valiutos riziką aptardavome, tačiau mano atveju (~3 kreditai CHF) visi, kurie pageidavo kredito CHF, buvo išsilavinę ir versle dalyvaujantys asmenys (advokatas, įmonių vadovai), kurie atvyko ne konsultuotis, o gauti kreditą būtent šia valiuta. Tuo metu klientams atrodydavo, kad palūkanų normos dydis yra didesnę mokumo riziką keliantis veiksnys, nei valiutos kurso pokytis.“ Banko darbuotoja I. K. raštu patvirtino, kad „apie valiutos riziką tuo metu tikrai žinojau ir apie valiutos riziką sakydavau kiekvienam klientui, kuris skolindavosi kita valiuta (ne LTL).“ Banko darbuotoja D. V. taip pat raštu patvirtino, kad „klientus aš įspėdavau. Klientams paaiškinau, kad paskolą patariama imti ta valiuta, kuria gauna pajamas, kitu atveju gali susidurti su valiutos rizika ir valiutos konvertavimo kaštais. Jiems paaiškinau, kad įvertintų savo galimybes mokėti kredito įmokas, jei ateityje paskolos suma ir įmoka padidėtų dėl pakilusios valiutos kurso.“ Banko darbuotoja D. S. taip pat pateikė rašytinį paaiškinimą, kad „būsto konsultacijų metu klientai, norintys imti paskolas kita valiuta nei gaunamos pajamos, buvo supažindinti, kad gali atsirasti valiutos rizika dėl valiutos kurso pasikeitimų.“

Lietuvos banko vertinimu, banko pateikti įrodymai leidžia teigti, kad banko darbuotojai, konsultavę klientus, norėjusius gauti būsto paskolas CHF, gerai žinojo šiam produktui būdingą valiutos riziką ir konsultuodami klientus naudojos banko paruošta medžiaga, todėl nėra pagrindo įtarti, kad jie nesuteikė klientams, įskaitant ir pareiškėją, informacijos apie būsto paskolai CHF būdingą valiutos riziką ir taip bankas būtų pažeidęs Bankų įstatymo 56 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą pareigą.

Apibendrinamas tai, kas buvo išdėstyta, Lietuvos bankas pažymi, kad pirmiau nurodytos aplinkybės leidžia teigti, kad pareiškėjai buvo tinkamai atskleista valiutų kursų svyravimo rizika, nes pati pareiškėja pasirašė pirmiau minėtą Sutarties specialiosios dalies sąlygą, informacija apie siūlomas paskolas CHF, įskaitant perspėjimą dėl galimo CHF kurso svyravimo ateityje, banko buvo skelbiama viešai reklaminiame lankstinuke, kurį, pareiškėjos atstovų teigimu, turėjo ir pareiškėja, be to, prieš sudarydama Sutartį pareiškėja asmeniškai bendravo su banko darbuotojais, kurie buvo parengti atskleisti valiutų riziką klientams, pageidaujantiems gauti būsto paskolą CHF, todėl labiau tikėtina, kad būtent mokymų medžiagoje nurodyta informacija apie galimą valiutų riziką banko darbuotojų buvo perduota ir pareiškėjai.

Vadinasi, visos pirmiau minėtos ginčo nagrinėjimo metu nustatytos aplinkybės patvirtina, kad valiutos kurso pasikeitimo rizika, kaip esminė informacija, prieš sudarant Sutartį pareiškėjai buvo atskleista, o banko pateikta informacija lankstinuke, nors ir nebuvo maksimaliai informatyvi, tačiau buvo teisinga ir pakankamai išsami tam, kad pareiškėja įvertinusi visą gautą informaciją priimtų informacija paremtą sprendimą sudaryti būsto kreditavimo sutartį CHF ir suvokti galimų padarinių riziką.

2. Dėl pareiškėjos galimo suklydimo

Pareiškėjos atstovai nurodo, kad pareiškėja, kaip vartotoja, sudarydama su banku Sutartį, veikė kaip neprofesionalė ir, remdamasi banko pateikta informacija, priėmė klaidingą sprendimą imti paskolą CHF. Tokio sprendimo, pareiškėjos atstovų teigimu, žinodama visą informaciją, pareiškėja nebūtų priėmusi (t. y. nebūtų sudariusi su banku Sutarties). Atsižvelgiant į tai, teigtina,

kad, pareiškėjos atstovų vertinimu, pareiškėja su banku Sutartį sudarė iš esmės suklydinta dėl jos esminių sąlygų (konkrečiai – kredito valiutos rizikos).

Pažymėtina, kad teismų praktikoje, sprendžiant dėl suklydimo teisinių pasekmių sutarties galiojimui, vadovaujama Civilinio kodekso 1.90 straipsnyje įtvirtintais kriterijais: pagal minėto Civilinio kodekso straipsnio nuostatas, suklydimu laikoma klaidinga prielaida apie egzistavusius esminius sandorio faktus sandorio sudarymo metu (2 dalis). Suklydimas turi esminės reikšmės, kai buvo suklysta dėl paties sandorio esmės, jo dalyko ar kitų esminių sąlygų arba dėl kitos sandorio šalies civilinio teisinio statuso ar kitokių aplinkybių, jeigu normaliai atidus ir protingas asmuo, žinodamas tikrąją reikalų padėtį, panašioje situacijoje sandorio nebūtų sudaręs arba būtų jį sudaręs iš esmės kitokiomis sąlygomis. Suklydimas taip pat laikomas esminiu, *inter alia*, jeigu vieną šalį suklydino kita šalis, neturėdama tikslo apgauti, taip pat kai viena šalis žinojo ar turėjo žinoti, kad kita šalis suklydo, o reikalavimas, kad suklydusi šalis įvykdytų sutartį, prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ar protingumo principams (4 dalis). Suklydimas negali būti laikomas turinčiu esminės reikšmės, jeigu šalis suklydo dėl savo didelio neatsargumo arba dėl aplinkybių, dėl kurių riziką buvo prisiėmusi ji pati, arba, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, būtent jai tenka rizika suklysti (5 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-12-686/2016).

Kasacinio teismo jurisprudencijoje taip pat išaiškinta, kad suklydimas – tai neteisingas sudaromo sandorio suvokimas; suklydimo atveju neteisingai suvokiamas sandorio turinys arba neteisingai išreiškiama valia sudaryti sandorį. Dėl suklydimo sudaryti sandoriai turi valios trūkumą; ją nulemia neteisingai suvoktos esminės sandorio aplinkybės arba netiksli valios išraiška. Esminiu laikytinas suklydimas dėl svarbių sudariusiam sandorį asmeniui aplinkybių, kurias teisingai suvokdamas sandorio nebūtų sudaręs. Dėl suklydimo sudarytas sandoris pripažįstamas negaliojančiu, jeigu konstatuojama, kad suklydimas buvo esminis, t. y. konstatuojama dėl suklydimo fakto ir jo esmingumo⁸.

Vienas iš pagrindinių pareiškėjos atstovų argumentų, galimai įrodančių pareiškėjos suklydinimą, yra tai, kad „*Nordea* reklaminiame lankstinuke parodydama tariamą CHF kurso stabilumą CHF kurso grafiką pateikė tendencingai ir klaidinančiai“. Vis dėlto, kaip jau buvo nurodyta pirmiau, nagrinėjamu atveju, nustačius, kad banko reklaminiame lankstinuke pavaizduotas CHF ir LTL kurso kitimo 2003–2008 m. grafikas, nors ir nebuvo maksimaliai informatyvus dėl pirmiau nurodytų priežasčių, tačiau šiame grafike atspindėta faktiškai teisinga informacija. Sprendžiant, ar pareiškėja galėjo suklysti, vertindama banko jai suteiktą informaciją apie valiutų kursų svyravimo riziką, taikytinas protingumo kriterijus, atsižvelgiant į apdairaus ir atidaus žmogaus elgesį tokiomis pačiomis aplinkybėmis, kokios buvo 2008 m., pareiškėjai su banku sudarant Sutartį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad protingumo principas reiškia, jog, esant sutarties laisvei ir asmenų lygiateisiškumui, kiekvienas asmuo privalo pats rūpintis savo teisėmis ir pareigomis. Prieš atlikdamas bet kokią veiksmą, asmuo turi apsvarstyti galimus tokio veiksmo teisinius padarinius. Teisių ir pareigų klaidingas įsivaizdavimas negali būti pripažintas suklydimu, jeigu jis įvyko dėl sandorio šalies neapdairumo, neatidumo ar nerūpestingumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-7-602-684/2015, 2016 m. vasario 5 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-12-686/2016).

Vertinant pirmiau minėtus pareiškėjo atstovų teiginius dėl to, kad bankas galbūt netinkamai supažindino pareiškėją su valiutos kurso pasikeitimo rizika ir tokiu būdu ją suklydino, ir vadovaujantis pirmiau minėta kasacinio teismo praktika, be kita ko, reikia atsižvelgti ir į pareiškėjos amžių, išsilavinimą, Sutarties sudarymo ir kitas svarbias aplinkybes.

Pareiškėjos atstovai įrodinėja, kad pareiškėja Sutartį pasirašė, remdamasi banko pateikta informacija ir banko darbuotojų paaiškinimais, nesuprasdama valiutos kurso pasikeitimo rizikos. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad pareiškėja su banku 2008 m. Sutartį sudarė, siekdama refinansuoti kito komercinio banko jai suteiktą būsto paskolą, todėl manytina, kad pareiškėja

⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-12-686/2016.

turėjo pakankamai patirties ir žinių, susijusių su ilgalaikiu finansiniu produktu – būsto paskola, taip pat pareiškėjai pagal Sutartį tenkančiomis pareigomis tam, kad nuspręstų kreiptis į banką dėl būsto paskolos refinansavimo būtent CHF.

Manytina, kad dėl savo išsilavinimo (pagal Lietuvos bankui pateiktus duomenis ir viešai skelbiamą informaciją, pareiškėja Vilniaus universitete įgijo bakalauro laipsnį, o ISM Vadybos ir ekonomikos universitete įgijo finansų strategijos ir valdymo magistro laipsnį, Mykolo Romerio universitete įgijo teisės ir vadybos bakalauro ir magistro laipsnius) bei darbinės patirties (*duomenys neskelbtini*)⁹ pareiškėja galėjo ir turėjo suprasti sudaromos Sutarties esmę.

Nors pareiškėjos atstovai nurodo, kad CHF kursas pradėjo augti dar 2008 m., pareiškėja tais pačiais metais su banku sudarytą Sutartį vykdė septynerius metus – iki 2015 m. gegužės 11 d., kai kreipėsi į banką su pretenzija. Duomenų ir juos patvirtinančių įrodymų, kad pareiškėja per tuos septynerius metus būtų kreipusis į banką su pretenzija dėl banko veiksmų, galėjusių suklaidinti pareiškėją sudarant Sutartį, ar su prašymu pakeisti Sutartį (pakeisti kredito valiutą), pareiškėjos atstovai Lietuvos bankui nepateikė.

Įvertinus pareiškėjos reikalavimo pobūdį, be kita ko, darytina išvada, kad, sudarydama su banku Sutartį, pareiškėja neva tikėjosi, kad CHF valiutos kursas beveik nesikeis ir iš esmės liks tapatus pradiniam CHF ir LTL valiutų santykiui visu Sutarties galiojimo laikotarpiu. Vis dėlto atsižvelgiant į Sutarties galiojimo laikotarpį (25 metai) (Sutarties specialiosios dalies 2.11–2.12 p.) ir įprastai (ir neišvengiamai) tokiu laikotarpiu vykstančius valiutos kurso svyravimus, manytina, kad toks pareiškėjos lūkestis negali būti laikomas pagrįstu ir protingu, kaip ir negali būti laikomas pagrindu pripažinti pareiškėją Sutartį sudarius iš esmės suklydus dėl jos esmės. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad pareiškėja Sutarties sudarymo metu buvusias aplinkybes ir esmines susitarimo su banku sąlygas suvokė teisingai ir galėjo numatyti Sutarties pagrindu kilsiančius padarinius, nepaisant lūkesčio, kad Sutarties vykdymas nepabrangs.

Pareiškėjos atstovai papildomai nurodo, kad pareiškėją taip pat klaidino banko vieša melaginga komunikacija apie paskolas CHF ir valiutų kurso pokyčius, tačiau nepateikė įrodymų, galinčių patvirtinti pirmiau minėtų banko teiginių viešojoje erdvėje ryšį su ginčo nagrinėjimo dalyku, t. y. nepakanka duomenų padaryti išvadą, kad banko vieši pasisakymai galėjo iškreipti pareiškėjos suvokimą apie Sutarties pagrindu prisiimamus įsipareigojimus. Ginčo nagrinėjimo medžiagoje esantys įrodymai taip pat neleidžia konstatuoti, kad banko platintoje reklaminėje medžiagoje būsto paskola CHF koku nors būdu banko būtų pateikta kaip priemonė išvengti galimo lito devalvavimo ar kad tokią informaciją būtų teikę banko darbuotojai, konsultavę pareiškėją dėl Sutarties sudarymo. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad nebuvo nustatyta duomenų, patvirtinančių, kad bankas būtų aktyviai siūlęs išimtinai tik pareiškėjai asmeniškai parengtą pasiūlymą dėl būsto paskolos CHF arba būtų viešai nurodęs, kad kredito valiutos riziką prisiima pats. Priešingai, pareiškėja Sutartyje parašu patvirtino, kad Sutarties sąlygos jai yra suprantamos ir aiškios, su jomis pareiškėja sutinka, be to, pareiškėja patvirtino, kad buvo informuota ir apie galimą riziką dėl valiutos kursų svyravimų ir įsipareigojo ateityje dėl to pretenzijų bankui nereikšti.

Atsižvelgiant į pareiškėjos atstovų nurodytą tarptautinę praktiką, pagal kurią, pasak pareiškėjos atstovų, panašaus pobūdžio ginčai sprendžiami vartotojų naudai, pažymėtina, kad tiek Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (pvz., 2006 m. kovo 28 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai), tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje (pvz., 2009 m. gegužės 25 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-247/2009; 2015 m. vasario 9 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-21-915/2015) nuosekliai teigiama, kad remtis teismų precedentais reikia itin apdairiai: precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose, kurių faktinės aplinkybės tapačios arba labai panašios į nagrinėjamos bylos. Taigi teismo precedentas reiškia įsiteisėjusį teismo sprendimą kitoje išnagrinėtoje byloje, kuri savo faktinėmis aplinkybėmis tapati arba labai panaši į nagrinėjamą bylą. Juo labiau nagrinėjamo ginčo atveju remtis pareiškėjos atstovų trumpai

⁹ *duomenys neskelbtini*

paminėta tarptautine praktika, pareiškėjų atstovams nepateikus įrodymų, dėl nagrinėjamo ginčo ir nurodytų užsienio šalių atvejų (bylų) faktinių aplinkybių ir teisinės bazės (teisės aktų, sutarčių) tapatumo, nėra jokio teisinio pagrindo.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad kreditavimo sutartys įprastai sudaromos pagal tuo (pasirašymo) metu sutarties sudarymo vietoje nusistovėjusias bendrąsias tokių sutarčių sąlygas. Šias sąlygas lemia finansinė (ekonominė) padėtis ir jos veikiama rinka. Sutarties šalis – kredito gavėjas – laisva valia ir savo rizika sprendžia, ar kitos šalies – kredito davėjo – siūlomos kreditavimo sąlygos jai priimtinos (naudingos), ir, tai įvertinusi, sudaro sutartį arba jos nesudaro. Sutarties šalys (tiek kredito davėjas, tiek kredito gavėjas) negali numatyti, kaip dėl objektyvių kriterijų ekonominės sąlygos keisis ateityje, todėl, sudarydamos sutartį pagal esamą situaciją, negali numanyti sutartų sąlygų naudingumo ateityje, vykdam ilgalaike kreditavimo sutartį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 19 d. nutartis civ. b. Nr. 3K-3-394/2014).

Kadangi nagrinėjamo ginčo atveju buvo sudaryta būsto kreditavimo sutartis, kuri savo esme yra ilgalaike (Sutarties vykdymo terminas 25 metai), akivaizdu, kad per tokį ilgą laiko tarpą valiutų kursai gali keistis. Pareiškėja Sutartį sudarė, nes toks sprendimas tuo metu egzistavusiomis rinkos sąlygomis, tikėtina, buvo jai finansiškai naudingas, tačiau kartu ji įsipareigojo Sutartį vykdyti CHF, kurio kursui nei bankas, nei pareiškėja negalėjo daryti įtakos.

Pažymėtina, kad ginčo šalių Sutarties sąlygos yra lakoniškos, jų turinys ir formuluotė išdėstyti aiškiai, esminės nuostatos išdėstytos suprantamai normalių gebėjimų asmeniui, dėl to, manytina, kad pareiškėja pati objektyviai galėjo, turėjo ir privalėjo perskaityti sudaromo susitarimo tekstą, taip pat (sąlygoms jos netenkinant) atsisakyti sudaryti Sutartį.

Kadangi, kaip minėta pirmiau, pareiškėja į banką dėl Sutarties sudarymo aplinkybių kreipėsi tik 2015 m. gegužės 11 d., t. y. praėjus septyneriems Sutarties vykdymo metams, darytina išvada, kad pareiškėja suvokė šių sąlygų prasmę. Pareiškėja taip pat turėjo galimybę daryti įtaką šios Sutarties sąlygų turiniui Sutartyje numatytais būdais (Sutarties bendrosios dalies 12.1 papunktyje nustatyta, kad Sutarties sąlygos gali būti pakeistos atskiru raštišku banko ir pareiškėjos susitarimu). Taigi pareiškėja, gindama savo interesus, pasikeitus LTL ir CHF kursui, turėjo galimybę kreiptis į banką, prašydama pakeisti kredito valiutą, arba pasirinkti kitą banką ir jai suteiktą būsto paskolą refinansuoti. Tačiau, kaip minėta, pareiškėjos atstovai nepateikė duomenų, patvirtinančių, kad pareiškėja nuo Sutarties sudarymo dienos iki 2015 m. gegužės mėn. būtų kreipusis į banką, prašydama pakeisti kredito valiutą iš CHF į jos interesus tenkinančią valiutą. Priešingai, pareiškėja, vykdydama Sutartį, patvirtino savo pasirinkimą dėl kredito valiutos – CHF.

Dėl minėtų priežasčių nagrinėjamu atveju nėra teisinio pagrindo pripažinti, kad bankas pagal teisinį reglamentavimą ir reikalaujamą pateikti informaciją netinkamai įvykdė Bankų įstatymo 56 straipsnio 2 dalyje nustatytą informavimo pareigą, nes nebuvo nustatyta aplinkybių, patvirtinančių, kad buvo neatskleista objektyvi esminė informacija, galėjusi turėti įtakos pareiškėjos apsisprendimui sudaryti Sutartį ir iš esmės suklysti.

Vadovaujantis pirmiau konstatuotomis aplinkybėmis ir išdėstytais argumentais, darytina išvada, kad būsto paskolos CHF mokėjimas atitinka šalių susitarimo sąlygas, todėl nėra pagrindo tenkinti pareiškėjos reikalavimo „įpareigoti banką perskaičiuoti paskolą pagal pradinį CHF ir EUR kursą nuo paskolos CHF pareiškėjai suteikimo dienos, įskaitant sumokėtas įmokas paskolos ir palūkanų dengimui į eurus mokėjimo dienos kursu“.

Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad iš esmės suklydus sudarytas sandoris negaliojančiu gali būti pripažintas tik teismo pagal klydusios šalies ieškinį (Civilinio kodekso 1.90 straipsnio 1 dalis). Vadovaujantis sutarties laisvės principu bei Civilinio kodekso 6.223 straipsnio 1 dalimi, numatančia, jog sutartis gali būti pakeista šalių susitarimu, darytina išvada, kad kitoks sutarties sąlygų turinys ir jų vykdymo tvarka (sutarties pakeitimas), kaip ir pats sutarties sudarymas, yra galimi tik šalims laisvai susitarus (Civilinio kodekso 6.156 straipsnis). Kai šalys savo susitarimu (gera valia) nesusitaria dėl sudarytos sutarties pakeitimo, suinteresuota sutarties pakeitimu šalis taip pat turi teisę, jos manymu, ginčijamos sutarties sąlygų pažeidžiamas savo teises ginti teisme pateikdama ieškinį ir prašyti teismo pakeisti atitinkamas sutarties sąlygas, kad būtų atkurta šalių

sutartinė prievolių pusiausvyra (Civilinio kodekso 6.204 straipsnio 3 dalis, 6.223 straipsnio 2 dalies 2 punktas).

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu bei šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjos A. K. reikalavimą.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.

L. e. Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros
departamento direktoriaus pareigas

Vaidas Cibas